

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: Deugden en de wetenschap

Auteur: Joël van der Moore

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 40.2, pp. 149-151.

© 2018 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

vertegenwoordigd. Verslagen van Italiaanse, Spaanse, Duitse, Franse en Engelse origine worden uitgebreid ingezet. Reisverslagen uit de Lage Landen, Scandinavië en Oost-Europa komen er zeer bekaaid vanaf. Eén enkele keer wordt melding gemaakt van een Noors en van een Vlaams reisverhaal. Het blijft bij een vermelding. Deze monografie zou er baat bij hebben als dergelijke lacunes ten minste waren verantwoord.

Het is duidelijk dat Legassie veel reisverhalen voorbij heeft zien komen. Hij weet de tekst dan ook te verlevendigen met velerlei citaten die goed op zijn eigen tekst aansluiten. Daarnaast illustreren deze citaten ook de schat aan informatie die reisverhalen ons bieden. Legassies studie geeft een fraai overzicht van de ontwikkeling van de middeleeuwse westerse reisliteratuur. De titel van zijn monografie dekt echter de lading niet. Wie dacht een studie in handen te hebben over de ontwikkeling van het reizen zelf, komt bedrogen uit en kan zijn heil beter elders zoeken.

Bente Marschall studeert geschiedenis en kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Zij is met name geïnteresseerd in middeleeuwse cultuurgeschiedenis.

DEUGDEN EN DE WETENSCHAP

Herman Paul, *De deugden van een wetenschapper. Karakter en toewijding in de geesteswetenschappen*, 1850-1940, Amsterdam University Press, 2018; ISBN 9789462986725; paperback; 274 pagina's; 19,99.

In *De deugden van een wetenschapper* bespreekt Herman Paul de manier waarop deugden een rol speelden in de negentiende-eeuwse geesteswetenschappen. Het boek laat zich het best typeren als een coherente collectie essays, waarbij elk hoofdstuk een bepaald aspect van het betoog van Paul belicht. Alle hoofdstukken bespreken een bepaalde casus, waarin aan de hand van één à twee bekende of minder bekende geesteswetenschappers, waaronder Leopold Ranke en Robert Fruin, een bepaalde uiting van het belang van deugden in de negentiende-eeuwse geesteswetenschappen wordt uitgelicht. Meestal begint een hoofdstuk met een historiografische inleiding indien dit nodig is, vervolgens wordt een casus aangehaald en tot slot wordt deze casus geabstraheerd en getheoretiseerd.

De verschillende essays nemen de lezer bij de hand en met elk hoofdstuk ontvouwt het betoog van Paul zich verder. Paul categoriseert de essays zelf in zijn inleiding. Hoofdstukken 1, 2 en 3 gaan over de betekenis van deugden. Hier wordt

dan ook aangetoond dat deugden een belangrijk onderdeel waren van de negentiende-eeuwse geesteswetenschappen, welke deugden er zijn en hoe zij in samenhang functioneren. Dit legt Paul uit door bijvoorbeeld het debat rondom een boek van de Nederlandse oriëntalist Reinhart Pieter Anne Dozy te analyseren. Hoewel de thesen die in het boek *De Israëlieten te Mekka* naar voren werden gebracht door de meeste contemporaine wetenschappers werden afgekeurd, werd Dozy's werk wel de deugden scherpzinnigheid, vrijmoedigheid en samenhang toegedicht. De vraag waarom er belang gehecht wordt aan deugden in de geesteswetenschappen wordt beantwoord in de hoofdstukken 4, 5 en 6. Zo wordt de deugd 'trouw' ontleend en in een Duits-nationalistische context geplaatst, wordt er een verband getrokken tussen het belang van deugden en de burgerlijke context van de negentiende eeuw en wordt aangetoond hoe wetenschappers tot een voorbeeld voor anderen konden zijn. Het derde deel laat voornamelijk zien hoe de deugden in de wetenschap, maar ook daarbuiten, in de praktijk werden gebracht. In de epiloog wordt gereflecteerd op de betekenis van deugden voor de hedendaagse wetenschap en wordt een bijdrage geleverd aan het debat rondom *slow science*, een beweging die ageert tegen prestatie- en publicatiedruk in de wetenschap.

Het boek heeft een interessante insteek. Het is een waardevolle wetenschappelijke toevoeging aan de manier van kijken naar de negentiende-eeuwse en vroeg twintigste-eeuwse geesteswetenschappen. Hoewel Paul met zijn betoog op bepaalde punten bij de bestaande historiografie aansluit, biedt hij ook interessante, vernieuwende toevoegingen aan diezelfde historiografie. Een voorbeeld hiervan is de manier waarop hij kijkt naar constellaties van epistemische deugden (deugden als objectiviteit, scherpzinnigheid en dergelijke). Hoewel dit type deugden al in de belangstelling van historici staat, toont Paul aan dat het wetenschappelijk interessant en belangrijk is om vooral de samenhang tussen deze epistemische deugden te onderzoeken.

De bewijsvoering voor de stellingen die Paul poneert, wordt voor een groot deel inzichtelijk gemaakt door het veelvoud aan citaten die Paul in de tekst heeft opgenomen. Paul verwijst in dit boek op pagina 105 naar een beschrijving van het onderzoek van Leopold von Ranke door J.D. Braw: '[zijn] impressionistische archiefonderzoek, zijn poging het verleden in beeldend proza tot leven te wekken'. Dit boek van Paul vertoont gelijkbare tendensen door de vele citaten en het taalgebruik. Het veelvuldig gebruik van originele citaten

in het Duits zou eventueel wel een obstakel kunnen zijn voor de lezer die hier niet goed mee uit de voeten kan, maar voor diegene die wel enige kennis van het Duits bezit, zijn die onvertaalde citaten juist een waardevolle toevoeging. Een ander obstakel is zo nu en dan het ietwat archaische of hoogdravende taalgebruik van Paul, ook daar waar dat eigenlijk niet per se nodig lijkt. Wellicht heeft Paul hiervoor gekozen om aansluiting te vinden bij de citaten van de wetenschappers waar hij over schrijft.

Het boek is wat betreft inhoud toegankelijk voor iedereen met een achtergrond binnen de geesteswetenschappen. Het gebruikte jargon wordt bondig en helder uitgelegd en minder bekende hoofdpersonen worden afdoende ingeleid. Ook de vorm waarin het boek gegoten is, draagt bij aan de mate waarin de inhoudelijke elementen begrijpelijk worden gemaakt. Deze indeling van hapklare brokken kennis maakt de complexe stof verteerbaar. Naast dat het voor geesteswetenschappers toegankelijk is, is het ook voor een breed scala aan geesteswetenschappers interessant. Dit wordt vooral aangezet in de epiloog, waarin de in het middendeel geponeerde stellingen in een hedendaagse context geplaatst worden. Paul stelt vragen over de betekenis van deugden in de hedendaagse geesteswetenschappen en levert daarmee een waardevolle toevoeging

aan het recent opgekomen debat rondom slow science. Al met al een aanrader.

Joël van der Moore volgt de onderzoeksmaster geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Hij houdt zich voornamelijk bezig met *spatial history* en geschiedsfilosofie.